

ΕΞΙ ΧΡΟΝΙΑ

“Εξι χρόνια κλείνουν από τότε που πρωτοιδρύθηκε ο Σύνδεσμος Ἑλληνίδων ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς γυναίκας. Πῶς ιδρύθηκε; ποιά ἦταν ἡ ἀφορμή; ἔγινε αἰσθητὴ στὴν Ἑλληνίδα γυναίκα ἡ ἀνάγκη νὰ οργανωθῇ γιὰ νὰ μπορέσει νὰ χειραφετηθῇ πολιτικά καὶ οικονομικά ἢ αἰσθάνθηκα τὴν ἀνάγκη αὐτὴ λίγες προοδευτικές γυναῖκες πὸν δοκίμασαν νὰ παρασύρουν κι ἄλλες;

Ἡ ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ φεμινισμοῦ ἐτελῶς ἀντικειμενικά ἐξεταζόμενη ἔχει ὡς τώρα δύο περιόδους. Στὴν πρώτη παρουσιάζεται ἡ ἑλληνίδα ζητώντας τὴν οικονομική της ἀνεξαρτησία σπρωγμένη ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς ζωῆς. Εἶναι ἡ ἀναγκαστικὴ ἐξοδὸς τῆς ἀπὸ τὸ πατριαρχικὸ σπῆτι γιὰ νὰ κερδίσει τὸ ψωμί της. Ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος τῆς πρώτης αὐτῆς **πρωκτικῆς** ἐμφάνισης τοῦ φεμινισμοῦ εἶναι ἡ ἐργάτρια καὶ ἡ δασκάλα. Μόλις τῆς ἀνοίγονται τὰ πρῶτα στάδια τῆς μόρφωσης μὲ τὰ Ἀρτάκια καὶ τὰ ἄλλα παρθεναγωγεῖα, τῆς ξυλῶν ὁ πόθος γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους κλάδους τῆς ἐκπαίδευσης. Στὶ πρῶτα τῆς αὐτὰ βήματα γιὰ τὴ χειραφέτησή της βοίσκονται μερικὲς ξεχωριστὲς γυναῖκες πὸν τὴν καθοδηγοῦν ὅπως λ. χ. ἡ Αἰκ. Δασκαρίδου, στὸν ἐκπαιδευτικὸ κλάδο. Ἡ πρώτη συνειδητὴ ἀντίληψη τῶν δικαιωμάτων τῆς γυναίκας ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τὴν κυρία Καλλιρρόη Παροῦν πὸν μὲ ἀξιοθαύμαστη ἐπιμονὴ καὶ ἰκανότητα διεύθυνε τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Κυριῶν» ἀπὸ τὸ 1887 ὡς τὸ 1918, καὶ πολλὰ φορὲς ἔγινε ὁ στόχος τῶν ἀντιδραστικῶν πὸν ἔβλεπαν ἀκόμα καὶ τὴ μόρφωση τῆς γυναίκας ὡς ἓνα κοινωνικὸ κίνδυνον. “Ὁ, ἂν ἤξεραν τὰ σημερινὰ κορίτσια πὸν μὲ τόση εὐκολία γράφονται τώρα στὶς διάφορες σχολὰς τοῦ Πανεπιστημίου ἢ ἀκολουθοῦν ἓνα στάδιο ὑπαλληλικό, πόσα δάκρυα ἔχυνε ἡ γενεὰ μας γιὰ νὰ πείσει πατέρες, μητέρες, ἀδελφοὺς, γιαιάδες—ἔπρεπε νὰ γίνῃ ὀλέκλῃρο συγγενικὸ συμβούλιο—νὰ μᾶς ἀφήσουν νὰ δουλέψουμε, νὰ μορφωθοῦμε, νὰ γίνουμε ἄνθρωποι ἀνεξάρτητοι, νὰ μὴν περιμερόμε μοιρολατρικὰ τὸν περίφημο γαμπρό!

Κι ἀφοῦ ἡ γυναίκα βρῆκε τὸ δρόμο τῆς ἐπαγγελματικῆς δουλειᾶς ἔξω ἀπὸ τὸ σπῆτι κι ἀνοίξε μὲ τὴ βία

τὶς θύρας τῶν διαφόρων σχολῶν τοῦ Πανεπιστημίου, τοῦ Πολυτεχνείου καὶ τῶν Ὡδεῶν ἀρχίζει ἡ δεύτερη ἐποχὴ τοῦ φεμινισμοῦ στὸν τόπο μας, ἡ ἐπιχρῆστος ζητᾶ πῶς ἡ γυναίκα συνειδητὰ τὰ πολιτικά της δικαιώματα, καὶ οργανώνεται ὁ Σύνδεσμός μας μὲ τὸν ἀποκλειστικὸ σκοπὸ νὰ διεκδικήσῃ τὰ δικαιώματα αὐτὰ.

Τὴν ὁργάνωση τοῦ Συνδέσμου μας τὴν ἐπροκάλεσε στὴν κατάλληλη στιγμή ἡ «Λεὶπὴς Ἔκδοση γιὰ τὴ γυναικεία ψήφου»—ἡ παγκόσμια γυναικεία ὁργάνωση.

Ἔστειλε τὸ πρόγραμμά της σὲ μερικὰ πρόσωπα πὸν ἦταν γνωστὰ τὰ προοδευτικὰ φρονήματά τους καὶ ἀνάμεσα αὐτὰ ἦταν ἡ κ. Μαρία Νεγροπύνη καὶ ἡ κ. Αὔρα Θεοδοροπούλου. Ἀπὸ δὴ καὶ πέρα εἶναι γνωστὴ ἡ ἐξέλιξη τοῦ Συνδέσμου. Οἱ δύο αὐτὲς γυναῖκες μελέτησαν τὸν τρόπο πὸν θὰ μποροῦσε νὰ οργανωθῇ καὶ ἐδῶ ἡ φεμινιστικὴ κίνηση, συγκέντρωσαν γύρω τους μιὰν ὁμάδα ἀπὸ ὁμόφρονες πὸν ἀπ’ αὐτὲς βοίσκονται ἀκόμα μέσα στὸ τωρινὸ Συμβούλιο ἡ κ. Μαρία Σβώλου καὶ ἡ κ. Ρόζα Ἰμβριώτη, ἐτοίμασαν τὸ καταστατικὸ καὶ ἔδωσαν τὸ Σύνδεσμο στὶς 16 Ἀπριλίου τοῦ 1920. Τότε γιὰ πρώτη φορὰ ὑποβλήθη καὶ στὴ Βουλὴ ἀπὸ τὸ βουλευτὴ Θ. Μπασῆ σχέδιο νόμου «περὶ ἰσοπολιτείας τῶν γυναικῶν» πὸν προκάλεσε πῶ πολλὲς ἐπισημότητες παρὰ ὀληθρὴ ἀντίδραση.

Ἀπὸ τότε τὸ ζήτημα τῆς πολιτικῆς χειραφέτησης τῆς γυναίκας ἀκολούθησε τὴ φυσικὴ του ἐξέλιξη. Οἱ μεγάλες γυναικεῖες ὁργανώσεις: ὁ «Σύνδεσμος ὑπὲρ τῶν δικαιωμάτων τῆς γυναίκας», τὸ Ἑθνικὸν Συμβούλιον Ἑλληνίδων» καὶ τὸ «Ἀύγειον Ἑλληνίδων» στέλλουν ἐπισημώματα στὴ Βουλὴ γιὰ τὴν παροχὴ ψήφου στὴ γυναίκα. Ὁ μακαρότης Α. Γούναρης υποβάλλει τοιαυτὸ σχέδιο πὸν τὴν παραχωροῦν, ἀλλὰ καταψηφίζεται ἀρτίως. Ὁ Σ. Ε. Α. Γ. κάνει ἀδιάκριτη καὶ ἐπίπονη πολεμική. Ἰδρύεται τὸ δελεῖο του «Ὁ Ἀγώνισ τῆς γυναίκας». Ἐκδίδονται διάφορα φυλλάδια φεμινιστικὰ ὅσον ἐξήγοῦντι ὅλες οἱ ἀπὸψεις μας, τὰ ἐπιχειρήματά μας. Ὁργανώνονται σειρὲς ὁμιλιῶν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ γυναῖκες. Οἱ ὁμιλήτριες ἐπιβάλλονται μὲ τὴ σοβαρότητα τῆς ἐπιστημονικῆς τους ἐργασίας. Πρωτῶνται γύρω

μας οί φάλαγγες τῶν προοδευτικῶν γυναικῶν. Ὅλο καὶ προσέρχονται νέες δυνάμεις.

Ἐνα κόμμα πολιτικό, τῆς «Δημοκρατικῆς Ἐνώσεως» βάζει στὸ πρόγραμμά του «ψηφιστὶς γυναικες». Ὅταν τὸ κόμμα αὐτὸ παίρνει τὴν ἐξουσία φτερώνονται οἱ ἐλπίδες μας. Πάλι ὑπομνήματα καὶ ἐνέργειες. Ἡ κυβέρνησις, ἢ καλύτερα ὁ πρωθυπουργὸς κ. Παπαναστασίου, ἐποβάλλει πρόταση νὰ δοθῇ ἡ ψήφος στὴ γυναίκα γιὰ τὶς δημοτικὲς ἐκλογές, ἀλλὰ ἀναγκάζεται νὰ τὴν ἀποσύρει προσωρινὰ μπροστὰ στὴ γενικὴ καταγραφή τῶν πληρεξουσίων—ὄλων δημοκρατικῶν! Παράλληλα μὲ τοὺς ἀγῶνες μας γιὰ τὴν ψήφο, ἢ κίνηση γιὰ ὅλα τὰλλα ζητήματα ὅπου ἀδικεῖται ἡ γυναίκα, ἢ ἀναζήτηση τῆς πατρῴτητας, ἢ κατάργηση τοῦ κρατικοῦ διακανονισμοῦ τῆς σωματεμπορίας, ἢ ἰσότητα στὴν ἐργασία, στὴν προαγωγή, στὰ διάφορα ἐπαγγέλματα.

Ὁριμάζει λίγο λίγο ἡ κοινὴ γνώμη, λιγοστεύει καὶ ἡ ἀντίδραση μέσα στὴν Ἐθνοσυνέλευση.

Κατορθώνεται νὰ ὑποβληθῇ νομοσχέδιο γιὰ νὰ δοθῇ στὶς γυναῖκες ἡ ψήφος στὶς δημοτικὲς καὶ κοινοτικὲς ἐκλογές, καὶ τὸ ὑπογράφουν ἅπαντες ἀπὸ 70 πληρεξούσιοι. Καὶ θὰ ἦταν τὸ παράγμα σήμερον τελειωμένο ἂν ἀκριβῶς τῆ βραδυὰ πού θὰ συζητιόταν τὸ νομοσχέδιο, δὲ γινόταν τὸ στρατιωτικὸ κίνημα πού ἀνέτρεψε τὴν κυβέρνηση Μιχαλακοπούλου.

Κουτίζοντας πίσω πρὸς τὴν πρώτη δειλὴ ἀρχὴ τοῦ Συνδέσμου μας, τώρα κι ἕξι χρόνια, πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε πὸς ὁ δρόμος πού περάσαμε ἦταν σημαντικὸς καὶ πρὸ πάντων τὸ ὄριμασμα τῆς κοινῆς γνώμης πολὺ ταχύτερο ἂν ὄχι περιμέναμε. Ὁ τύπος, ἔξω ἀπὸ λίγα ὀρισμένα φύλλα πού ἀρέσκονται νὰ βροῖσκουν στὰ ζητήματά μας θέματα γιὰ φαιδρολογήματα πολὺ κατώτερης ποιότητος, εἶναι ἐννοϊκὸς στὸ σύνολο. Τὸ Γ' Συνέδριον τῆς Μικρῆς Ἀντάντ τῶν γυναικῶν πολὺ βοήθησε στὸ ὄριμασμα αὐτό.

Ἐκεῖνο πού μῖς χωρίζει ἀπὸ τὴν τελικὴ νίκη εἶναι τὸ ξύπνημα τῆς ἴδιας τῆς Ἑλληνίδας ἀπὸ τὴ μοιρολατρικὴ ραστώνη ὅπου τῆς ἀρέσει νὰ μένει χαννωμένη. Ἡ χειραφέτησί της εἶναι τώρα πιά στὸ χέρι της, ἀπὸ αὐτὸ τὸ ξύπνημα τῆς συνείδησίς της περιμένομε τὴ χειραφέτησί της, γιὰ αὐτὸ περιμένουν καὶ οἱ πολιτικοί μας γιὰ νὰ τῆς ἀποδώσουν τὴ δικαιοσύνη πού τῆς ὀφείλουν. Δὲν ἐξετάζω ἂν ἔχουν δίκιο ἢ ἄδικο. Ἐμεῖς πιστεύομε στὴν ἀπόλυτη δικαιοσύνη πού πρέπει νὰ δίνεται εἴτε τῆ ζητᾶ εἴτε δὲν τῆ ζητᾶ ὁ ἀδικούμενος. Ὅμως ἡ εὐθύνη τῆς γυναίκας πρὸς τὶς ὁμόφυλές της εἶναι μεγάλη, τὴ στιγμή πού ἡ τύχη τους εἶναι στὰ χέρια της. Ὅσες αἰσθάνονται τὴν ἀξιοπρέπειά τους τὴν ἀνθρώπινη νὰ πληγώνεται κάθε φορὰ πού, μονάχα γιὰ εἶναι γυναῖκες εἴτε τὶς κρατοῦν σὲ κατώτερες θέσεις εἴτε τοὺς ὀίχθουν ὅλα τὰ ἠθικὰ βάρη πού ἔπρεπε νὰ τὰ μοιράζονται μὲ τὸν ἄντρα, εἴτε ὅπωςδήποτε ἀδικοῦνται, ὅλες αὐτὲς πρέπει νὰ καταλάβουν ὅτι μονάχα μὲ τὴν ὀργάνωσιν, μὲ τὴν ἔνωση δηλ. ὄλων τῶν συνειδητῶν γυναικείων δυνάμεων θὰ μπορέσομε νὰ πετύχομε τὸ σκοπὸ μας: Τὴν ἰσότητα τὴν πολιτικὴν, τὴν κοινωνικὴν, τὴν οἰκονομικὴν καὶ τῶν ὄλων φύλων.